

БЛИК І.А.

студентка 3-го курсу екологічного факультету Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Після проголошення 24 серпня 1991 р. Верховною Радою України незалежної держави відразу ж постало питання про її зовнішньополітичні орієнтири. Не дивлячись на те, що Україна, як і інші держави Східної Європи, по багатьом своїм параметрам, в тому числі й правовим, в певній мірі різнилася від «старожилів» Європейського Союзу, Ради Європи, останні, не стали перекривати їй шлях до європейських структур, а тільки поставили перед Україною певні вимоги, пов'язані перш за все з необхідністю здійснення на її терені широкомасштабних державно-правових реформ, приведення її законодавства у відповідність з міжнародно-правовими стандартами, зокрема, з тими, що стосуються захисту прав людини.

Ще не так давно мало хто в Україні знав про існування, а тим більше про діяльність Європейського Суду з прав людини, який за його місцезнаходженням часто називають Страсбурзький суд. Однак зі вступом України в Раду Європи, а особливо після ратифікації Європейської конвенції з прав людини, на основі і з відповідністю якої діє цей Суд, ситуація принципово змінилася. Громадяни України, які вважають свої права з числа передбачених названою Конвенцією порушеними діями державних органів, і які не знайшли належного захисту на національному рівні, отримали можливість звернутися в Страсбурзький суд.

17 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод. Конвенція захищає зокрема такі права: право на життя; право на справедливий судовий при розгляді справ, пов'язаних із цивільною та кримінальною проблематикою; право на повагу до приватного і сімейного життя; право на свободу вираження поглядів; право на свободу думки, совісті та віросповідання; право на ефективний засіб правового захисту; право на мирне володіння своїм майном; та право голосу та право бути кандидатом на виборах. До європейського Суду можна звернутися із заявою, якщо вважаєте, що Ви особисто і безпосередньо стали потерпілим від порушення прав і свобод гарантованих, зазначених у Конвенції або в Протоколах до неї. Заява має стосуватись лише порушень, допущених однією з держав, на які поширюється дія Конвенції.

Відповідно до ст. 9 Конституції України Конвенція є частиною національного законодавства, і відповідно всі права, гарантовані Конвенцією, мають використовуватись в судовій практиці національних судів [1].

Сторони конвенції гарантують права і свободи передбачені конвенцією. Для забезпечення виконання положень Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод функціонує Європейський суд з прав людини, який розглядає скарги, подані тільки після вичерпання всіх національних засобів захисту прав. Рішення Європейського суду підлягають обов'язковому виконанню сторонами. Європейська Конвенція з прав людини – це міжнародний договір, який мають право підписувати лише держави – члени Ради Європи. Європейський Суд було засновано на підставі Конвенції, котра визначає його функціонування та містить перелік прав та гарантій їх забезпечення, яких держави зобов'язалися дотримуватися.

Європейський Суд з прав людини – це міжнародний судовий орган, який знаходиться в місті Страсбурзі (Франція). Кількість суддів, з яких він складається, відповідає кількості держав – членів Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод. На даний час таких держав є сорок сім. Судді засідають у своїй особистій якості і не є представниками жодної держави. В опрацюванні заяв Суду допомагає секретаріат, котрий складається в основному з юристів і з усіх держав – членів Ради Європи. Вони є незалежними від країни їх походження та не представляють ні заявників, ні держави [2. с. 275].

В своїй діяльності суд застосовує Європейську Конвенцію з прав людини. Він покликаний перевіряти дотримання державами прав та гарантій їх забезпечення, передбачених Конвенцією. Дане завдання Суд виконує, розглядаючи скарги, подані громадянами або, в деяких випадках – державами. Якщо Суд приходить до висновку, що одне чи декілька з цих прав та гарантій їх забезпечення було порушено державою – членом Ради Європи, Суд виносить рішення по суті. Рішення Суду є обов'язковим для держав, яких воно стосується.

Дуже важко сказати, чи є Європейський Суд з прав людини найвищою інстанцією і чи є він гарантом захисту основних прав і свобод людини в нашій країні. Але звертатись до Європейського Суду нашим громадянам важко, тому що наша судова машина дуже повільна, це по-перше, а по-друге, не кожен громадянин нашої країни може дозволити собі оплатити вартість позовної заяви за розгляд його справи в Європейському Суді. Багато скарг відхиляються через недосконале обґрунтування причин скарги та через неправильність оформлення.

Важливим у сфері захисту прав і свобод людини України є питання виконання рішень Європейського суду з прав людини в нашій країні. З метою дотримання Україною зобов'язань, що випливають з її членства в Раді Європи, та задля ефективного виконання ст. 46 Конвенції, згідно з якою держави-учасники

зобов'язуються виконувати остаточне рішення Європейського суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами [3].

Під виконанням рішення Європейського суду слід розуміти вжиття державою індивідуальних заходів, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні Європейського суду та заходів загального характеру, спрямованих на усунення підстави для надходження до Європейського суду аналогічних заяв проти України у майбутньому. Виконання рішень Європейського суду не обмежується виплатою лише грошових компенсацій, а часто створює необхідність вжиття більш масштабних заходів.

Специфіка виконання рішень Європейського суду з прав людини полягає у тому, що на відміну від національних судів, Євросуд не видає виконавчих листів та особа, на користь якої постановлено рішення не зобов'язана самостійно пред'являти рішення до виконання, ні будь-яким чином стимулювати таке виконання. Держава зобов'язана самостійно виконати рішення Суду на користь особи, лише письмова відмова стягувача отримати присуджену за рішенням суму може звільнити її від такого обов'язку [4, с. 7].

З метою виконання рішень в Україні було прийнято Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 року, який зафіксував на законодавчому рівні систему інституційних та процедурних механізмів виконання рішень Європейського суду та запобігання новим порушенням Конвенції. Зазначений Закон законодавчо закріпив забезпечення виконання рішення Європейського суду шляхом вжиття заходів індивідуального та загального характеру.

З метою забезпечення відновлення порушених прав стягувача, крім виплати відшкодування, вживаються додаткові заходи індивідуального або загального характеру. Заходи індивідуального характеру – це заходи щодо зобов'язання держави відшкодувати заявнику матеріальну та моральну шкоду, а також судові витрати. Виплата цих сум є обов'язковою, чітко визначеною у рішенні Суду [3].

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» визначає наступну процедуру виконання такого рішення. Протягом десяти днів від дня отримання повідомлення Суду про набуття рішенням статусу остаточного, орган представництва, відповідальний за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та виконання його рішень, надсилає стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права подати до державної виконавчої служби заяву про виплату відшкодування, в якій мають бути зазначені реквізити банківського рахунка для перерахування коштів. Орган представництва надсилає до Державної виконавчої служби України оригінальний текст і переклад резолютивної частини рішення [5].

Згідно зі ст. 24 Закону України «Про виконавче провадження» державна виконавча служба упродовж трьох днів з дня надходження документів відкриває виконавче провадження, про що виносить відповідну постанову. Виплата стягувачеві відшкодування має бути здійснена у тримісячний строк з моменту набуття рішенням статусу остаточного. У разі порушення вказаного строку на суму відшкодування нараховується пеня. Протягом одного місяця від дня відкриття виконавчого провадження за рішенням державна виконавча служба надсилає до Державного казначейства України постанову про відкриття виконавчого провадження та оригінальний текст і переклад резолютивної частини рішення. Державне казначейство України протягом 10 днів від дня надходження зазначених документів здійснює списання на вказаний стягувачем банківський рахунок, а в разі його відсутності - на депозитний рахунок державної виконавчої служби коштів з відповідної бюджетної програми Державного бюджету України. Тобто, неподання стягувачем заяви про виплату відшкодування з зазначенням своїх банківських даних не є перешкодою для виконання такого рішення.[6].

Список використаних джерел:

1. Конституція України : із змінами, внесеними згідно із Законом від 01 лютого 2011 р. № 2952-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 10. – Ст. 68.
2. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: [Навч. посіб.] / Ю. С. Шемшученко, Л.В. Губерський – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 640 с.
3. Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод людини від 11.09. 1997 року. Держава і право. М., 1995, № 4, ст. 59.
4. Тінсогуз В. Виконання рішень Європейського суду з прав людини / В. Тінсогуз // Юстініан. — 2005. — № 4. — с. 7.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 12.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV // Постатей матеріали. Коментарі. – 1999. – 272 с.